

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

**ПАМ'ЯТКА
для виборців
з тимчасово обмеженими
можливостями пересування**

Позачергові вибори народних депутатів України
26 жовтня 2014 року

Чернігів 2014

Пам'ятку для виборців з тимчасово обмеженими можливостями пересування розроблено та видано Чернігівським громадським комітетом захисту прав людини в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Видання цієї Пам'ятки стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст видання є винятковою відповідальністю Чернігівського громадського комітету захисту прав людини та не обов'язково відображає погляди USAID, Pact або уряду США.

Пам'ятка підготовлена для виборців, котрі будуть голосувати на позачергових виборах народних депутатів 26 жовтня 2014 року на спеціальних виборчих дільницях, котрі утворені в стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Виборчим законодавством встановлено для таких спеціальних виборчих дільниць певні особливості, про які необхідно знати виборцям для реалізації свого виборчого права.

Пам'ятка розкриває загальні підстави гарантування виборчих прав громадян, пересування яких тимчасово обмежено, складання та уточнення списків виборців, процедуру голосування, захист таємниці волевиявлення та протидії іншим порушенням, можливості захисту порушених виборчих прав.

Позачергові вибори народних депутатів України -2014: Пам'ятка для виборців з тимчасово обмеженими можливостями пересування. - Чернігів, 2014. - 36 с.

ЗМІСТ

Передмова	4
Гарантування виборчих прав громадян, які тимчасово обмежені в пересуванні	5
Особливості позачергових виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року	8
Складання та уточнення списків виборців	10
Процедура голосування	19
Забезпечення таємниці волевиявлення, публічності та відкритості виборчого процесу	24
Протидія порушенням та захист виборчих прав	28
Найбільш часті запитання	29

ПЕРЕДМОВА

26 жовтня 2014 року в Україні відбудуться позачергові вибори народних депутатів України, виборчий процес уже розпочався і з кожним днем набирає свої оберти. Без перебільшення, це будуть **найскладніші вибори** за історію незалежної України. Ніколи раніше виборчий процес не відбувався в умовах явної зовнішньої загрози і тимчасової окупації частини українських територій, силових протистоянь на території України та проведення антитерористичної операції, численних жертв серед мирного населення і співробітників силових підрозділів. Від прозорості, справедливості та демократичності виборчих перегонів, активності виборців залежить легітимність обраної влади в очах України та світу, майбутній вектор розвитку країни і очевидно збереження її суверенітету та територіальної цілісності.

У таких умовах, єдиним легітимним шляхом вирішити долю країни були і залишаються **вільні вибори парламенту держави**. Українська влада робить все можливе для ефективної організації та проведення цих виборів, незважаючи на складну ситуацію з багатьох напрямків. Проте, без активної позиції й певних знань з боку виборців всі ці дії будуть марними. Адже рядові виборці опинилися не тільки в колі широких популістських заходів кандидатів, прихованої агітації і прямого підкупу, але і в умовах нового виборчого законодавства.

Позачергові вибори народних депутатів України 2014 будуть проведені з урахуванням змін щодо техніко - юридичного забезпечення виборів в профільному законі. Враховуючи ці та ряд інших змін, багато процедур і дій виборців будуть відрізнятися від попередніх кампаній. Особливо **складно зорієнтуватися у виборчому законодавстві** та спроможтись ефективно реалізувати свої виборчі права виборцям, котрі будуть голосувати на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року на спеціальних виборчих дільницях, котрі утворені в стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Саме тому, з метою допомогти виборцям, котрі будуть голосувати в **“особливих” умовах**, розібратися в непростому правовому полі і повноцінно реалізувати право голосу на позачергових виборах народних депутатів України, автори підготували ряд практичних порад і рекомендацій.

Гарантування виборчих прав громадян, які тимчасово обмежені в пересуванні

Виборчі права громадян, котрі тимчасово обмежені в пересуванні, гарантуються як **міжнародними документами**, так і **національним законодавством**, і ґрунтуються на принципах проведення рівних та вільних виборів. Саме з урахуванням таких загальних підходів і відбувається голосування виборців на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 р. на спеціальних виборчих дільницях, котрі утворені в стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Вказані загальновизнані принципи виборчого права зафіксовані у відповідних міжнародно-правових документах. Так **ч.3 ст. 21 Загальної декларації прав людини** встановлює, що воля народу повинна виявлятися у періодичних і нефальсифікованих виборах, що мають проводитись згідно з загальним і рівним виборчим правом шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування».

В **ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права** записано, що кожний громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації і без необґрунтованих обмежень право і можливість голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечують свободу волевиявлення виборців.

У повній відповідності до цих міжнародно-правових документів, Конституція України в статті 71 закріпила такі принципи суб'єктивного виборчого права, як:

- принцип вільних виборів;
- принцип загального, рівного і прямого виборчого права;
- принцип таємного голосування.

Принцип вільних виборів є одним із основоположних виборчих принципів, який означає, що в процесі їхньої організації і проведення повністю виключається будь-який примус щодо участі або неучасті як у виборах у цілому, так і власне у самій процедурі голосування, а також виключається тиск на виборця при визначенні ним, як йому голосувати на виборах.

Важливо! Дотримання цього принципу є кардинально важливим саме на спеціальних ділянках, котрі утворені в стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Не секрет, що саме там є значна небезпека тиску на виборців з боку адміністрації установ, оскільки “режимний” характер діяльності установ передбачає широкі можливості для цього.

Формою вираження принципу вільних виборів є **процедура таємного голосування**. У **ст. 3 Протоколу №1 до Європейської конвенції про захист прав людини і свобод** фіксується зобов'язання держав проводити вільні вибори «шляхом таємного голосування в таких умовах, які забезпечують вільне волевиявлення народу. Відповідно до Закону України “ Про вибори народних депутатів України ”, голосування на виборах народних депутатів України є таємним: контроль за волевиявленням виборців забороняється.

Фотографування, відеофіксація в будь-який спосіб результатів волевиявлення виборців в кабіні для таємного голосування, а також демонстрація виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для голосування забороняються і є порушенням таємниці голосування. Членам виборчих комісій, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Чим демократичніший правовий режим держави, тим менше існує обмежень щодо виборчих прав громадян. З цим пов'язаний інший, не менш важливий **принцип загальності** виборчого права. Відповідно до нього, суб'єктивне активне виборче право, тобто право обирати,

відповідно до ст. 70 Конституції України мають усі громадяни України, які на день голосування досягли 18 років, за винятком осіб, визнаних судом недієздатними.

Будь-які прями або непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками забороняються.

Важливо! Для того, щоб забезпечити можливість реалізації права виборців, які тимчасово обмежені в пересуванні, створюються спеціальні виборчі дільниці. Зокрема, більшість спеціальних виборчих дільниць призначені для організації та проведення голосування виборців у стаціонарних закладах охорони здоров'я (міських та районних лікарнях, лікувально–профілактичних закладах, пологових будинках), а також в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах. Утворюються такі дільниці за місцем розташування відповідних закладів чи установ.

Як правило, найбільше питань стосовно дотримання прав виборців на вільне та таємне голосування торкається спеціальних дільниць в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Безперечно, на засуджених поширюються права, передбачені ст. 38 Конституції - брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 27 лютого 1998 року, засуджені до позбавлення волі мають право обирати народних депутатів до Верховної Ради України. Крім цього вони мають право приймати участь у виборах Президента України та всеукраїнському референдумі. Однак у виборах до місцевих рад, місцевих органів самоврядування та у місцевих референдумах засуджені до позбавлення волі участі не беруть.

Особливості позачергових виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року

Округи і кандидати. Для участі в позачергових виборах народних депутатів України, Центральна виборча комісія зареєструвала 29 політичних партій крім цього ЦВК зареєструвало певну кількість кандидатів в депутати в 225 одномандатних округах. Окрім 225 одномандатних округів, створено окремий закордонний округ. Власне у всіх округах крім закордонного передбачено створення спеціальних виборчих дільниць в стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів.

Дата і час голосування. Нинішні парламентські вибори призначені на 26 жовтня 2014 року. Обраним у день виборів буде вважатися той кандидат, який одержав на виборах більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні в межах одномандатного округу, та партії, що набрали понад 5% голосів виборців. У день голосування виборець може реалізувати своє право голосу на виборчій дільниці з 08:00 до 20:00 (а не до 22:00, як це було на місцевих виборах 2010 року).

У день голосування список не змінити. Слід пам'ятати, що проголосувати під час цих виборів зможе тільки виборець, включений до списку виборців на відповідній дільниці. Виключення становлять виборці, що отримали рішення суду до 23 жовтня 2014р (включно). Тільки таких виборців із рішенням суду, можна включити в уточнений список для голосування в день виборів. Крім цього в день голосування дозволяється виправлення неточностей та технічних опісок у списку виборців.

Графи «проти всіх» немає. На цей раз у виборчому бюлетені не буде графи «Не підтримую жодного кандидата/партію», як це було в

2010 році. Тому виборці повинні завчасно чітко визначитися зі своїм волевиявленням щодо конкретного кандидата.

Відео-спостереження не буде. На цих виборах скасована практика використання відео- спостереження за організацією проведення голосування та підрахунку голосів на виборчих дільницях. Тобто, на цей раз не буде ніяких веб-камер на дільницях у день голосування, як це було під час парламентських виборів 2012 року.

Захист таємниці голосування. Традиційною є вимога щодо захисту таємниці волевиявлення. Зокрема, чинне законодавство передбачає чітку заборону фотографування і відео- фіксації в будь-який спосіб результатів волевиявлення виборців у кабіні для таємного голосування, а також демонстрацію виборцем результатів волевиявлення в приміщенні для голосування. Тобто, виборцям забороняється фотографувати виборчі бюлетені з результатами свого волевиявлення і демонструвати їх усім на виборчій дільниці.

Голосування кримчан. Громадяни України, які проживають в Криму, можуть проголосувати в будь-який з 24 областей України. Однак, для цього необхідно бути включеним до списку виборців на тій дільниці, де виборець планує проголосувати. Для цього існує процедура тимчасової зміни місця голосування без зміни місця реєстрації, яка забезпечує можливість голосувати не за місцем реєстрації, а за місцем фактичного перебування у день виборів. Таким чином, щоб долучитися до волевиявлення, кримчани повинні подати заяву в будь-який орган ведення реєстру виборців на материковій Україні не пізніше, ніж за 5 днів до дати виборів. При цьому виборцям з АРК достатньо пред'явити паспорт з кримською реєстрацією.

Складання та уточнення списків виборців

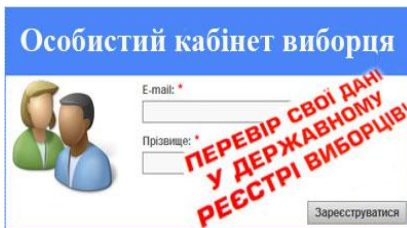
Однією з обов'язкових умов, при яких виборець зможе реалізувати своє право голосу на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року є його **наявність у списку виборців** на тій дільниці, де він буде голосувати.

На жаль, багато виборців не змогли взяти участь у попередніх виборах через проблеми саме зі списками виборців - когось не було в списках взагалі, хтось значився з неправильним написанням прізвища, імені, адреси тощо.

Щоб цього не сталося, потрібно **заздалегідь перевірити свої дані** у Державному реєстрі виборців та/або списках виборців для голосування на виборах-2014. Якщо при перевірці виявите якісь проблеми з включенням до списку, то їх потрібно негайно вирішити.

Важливо! Кому після позачергових виборів Президента України 25 травня 2014 року виповнилося 18 років, хто змінив прізвище або місце проживання, повернувся з місць позбавлення волі або з армії (строкова служба) – необхідно перевірити власні дані в списках виборців обов'язково. Крім того, це обов'язково зробити тим, хто під час останніх виборів не «знайшов» себе в списках виборців взагалі, або виявив в них неточності.

Перевірити свої дані у списку виборців можна **кількома шляхами**.

1) **Не виходячи з дому.** У цьому році введено корисний он-лайн сервіс «Особистий кабінет виборця», завдяки якому громадяни можуть легко перевірити свої дані у списках виборців. Ресурс розміщено на офіційному сайті Державного реєстру виборців <https://www.drjv.gov.ua>.

Після нескладних процедур реєстрації, потрібно заповнити на протязі декількох хвилин запит і через декілька днів отримати на електронну пошту інформацію про наявність Вас в реєстрі виборців та адресу виборчої дільниці.

2) Через дільничну виборчу комісію. Традиційно перевірити списки виборців можна у відповідній дільничній виборчій комісії.

Списки виборців на спеціальних дільницях в установах виконання покарань та закладах охорони здоров'я складаються в різний спосіб та **мають свою специфіку уточнення.**

Для спеціальних виборчих дільниць, утворених в **установах виконання покарань**, органами ведення Державного реєстру виборців складаються попередні та уточнені списки виборців, які з 19 жовтня мають бути на дільницях для ознайомлення та уточнення).

Складання списків виборців в **слідчому ізоляторі та в стаціонарному закладі охорони здоров'я** віднесено винятково до компетенції дільничої виборчої комісії (ДВК). Відповідна ДВК до **18 жовтня 2014 року** включно складає такі списки виборців на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів та установ. Попередні списки виборців для таких спеціальних виборчих дільниць не складаються.

Виборці, які повинні покинути лікувальний заклад до дня виборів, до списку виборців на такій дільниці не включаються.

Як передбачено законодавством, кожен громадянин має право ознайомитися із списком виборців у приміщенні відповідної ДВК та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Виборець має право звернутися до **ДВК спеціальної виборчої дільниці** або безпосередньо до **суду** за місцезнаходженням виборчої ді-

льніці щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей, у тому числі:

- невиключення його до списку виборців;
- неправильного включення його до списку виборців;
- виключення його із списку виборців;
- невиключення інших осіб до списку виборців;
- неправильного включення інших осіб до списку виборців;
- виключення інших осіб із списку виборців;
- наявності відмітки про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися;
- відсутності відмітки про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

Стосовно уточнення та внесення змін до списків виборців на спеціальних ВД, слід звернути увагу на таке:

- Виборець може подати заяву про неправильності у списку виборців на спеціальній виборчій дільниці до ДВК цієї ж дільниці, або до суду. Закон не передбачає можливості подання такої заяви до органу ведення державного реєстру виборців, як на звичайних дільницях.
- Заява виборця, подана пізніше як за 3 дні до дня голосування залишається без розгляду.
- За підсумком розгляду заяви ДВК зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову в задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття.
- У разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я пізніше як за десять днів до дня голосування, однак раніше ніж за три дні до дня голосування, відповідна дільнична виборча комісія уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу.
- При внесенні змін до списку виборців (на підставі рішення суду

чи рішення відповідної ДВК) на спеціальній виборчій дільниці, ДВК невідкладно передає відомості про виборців включених (чи виключених) до списку виборців відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

Особливості оскарження до ДВК:

- заява подається у письмовій формі;
- громадянин особисто подає заяву до ДВК. У разі якщо громадянин за станом здоров'я не може особисто подати заяву, ДВК за його зверненням зобов'язана забезпечити прийняття заяви у нього в інший спосіб;
- до заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості;
- заява подається не пізніше як за 3 дні до дня голосування (не пізніше 23 жовтня 2014 року);
- заява розглядається невідкладно;
- за підсумком розгляду заяви ДВК зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову у задоволенні заяви;
- копія рішення ДВК видається виборцю у день його прийняття;
- заява, подана до ДВК після 23 жовтня 2014 року, залишається без розгляду.

Особливості оскарження до суду:

- позовна заява про уточнення списку виборців може бути подана до суду не пізніше як за 2 дні о дня голосування (не пізніше 23 жовтня 2014 року);
- позовна заява подається до місцевого загального суду за місцезнаходженням відповідної ДВК.

У випадку, якщо виборець протягом двох днів від дня подачі до ДВК заяви про неправильності у списку виборців не отримав рішення ДВК

про направлення його заяви до реєстру виборців, він має право **звернутись із скаргою на бездіяльність ДВК** до відповідної окружної виборчої комісії, або до місцевого загального суду за місцезнаходженням ДВК.

Важливо! голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії в день голосування мають право **виправляти неточності та технічні описки** в уточненому списку виборців. А саме, неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - в разі якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Проте, якщо у голови, заступника чи секретаря дільничної комісії немає повної впевненості і неможливо однозначно ідентифікувати виборця з інформацією у списку виборців - вони можуть відмовитися вносити такі зміни і виборець не зможе отримати виборчий бюлетень.

Зразок заяви про уточнення списку виборців

Дільничній виборчій комісії
спеціальної виборчої дільниці № _____
територіального виборчого округу № _____
з позачергових виборів народних депутатів України
26 жовтня 2014 року

Виборця
Іванюка Михайла Івановича
Адреса місця проживання:
м.Чернігів, вул. _____, буд. __, кв. __
Чернігівська обл.
Тел. _____

ЗАЯВА про уточнення списку виборців

Я, Іванюк М.І., ознайомлюючись із списком виборців на спеціальній виборчій дільниці № _____, у Чернігівській центральній районній лікарні виявив, що у список виборців не було включено виборця Киселицю Олексія Івановича, 21.11.1934 року народження, уродженця с.Красне, Чернігівського р-ну, Чернігівської обл., що мешкає у с.Красне, Чернігівського р-ну, Чернігівської обл. вул.Шевченка, 33, який 9 жовтня 2014 року був госпіталізований у кардіологічне відділення лікарні.

На підставі частини десята - дванадцята статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» прошу виправити виявлені неточності і включити Киселицю Олексія Івановича до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці № _____.

До Заяви додаю ксерокопії 1 та 2 сторінок паспорта, а також 11 сторінку паспорта із відміткою про місце проживання Киселиці Олексія Івановича.

19.10.2014

Підпис _____ Іванюк М.І.

Додатки: копії сторінок паспорта Киселиці Олексія Івановича на 3 сторінках.

Законами України передбачається кримінальна, адміністративна та інша юридична **відповідальність за неправомірні зміни відомостей про виборця**. Зважаючи на численні маніпуляції з незаконним внесенням до списку виборців осіб саме на спеціальних дільницях та меншу можливість проконтролювати ці процеси, не лишнім буде нагадати про відповідальність за такі дії.

Кримінальна відповідальність.

Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.

Перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права **може виразитись**, зокрема, у:

- невключенні громадянина до списків виборців за наявності для того підстав;
- виключенні громадянина із списків виборців за відсутності для того підстав;
- неправомірній відмові виборцеві у прийнятті і розгляді його заяви про включення його до списку виборців;
- бездіяльності службової особи, яка, відповідно до свого службового становища, зобов'язана вжити заходів щодо забезпечення реалізації виборчих прав громадянина;
- створенні перепон щодо прибуття виборця на виборчу дільницю для голосування тощо.

Такі дії вчинені **за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням свого службового становища** караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

Втручання службової особи з використанням службового становища у здійснення виборчою комісією чи комісією з референдуму їх повноважень щодо роботи зі списками виборців, вчинене шляхом незаконної вимоги чи вказівки з метою вплинути на рішення виборчої комісії карається штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

Стаття 158. Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців.

Дія	Відповідальність
Умисне надання членом виборчої комісії громадянину можливості проголосувати за іншу особу чи проголосувати більше ніж один раз у ході голосування або надання виборчого бюлетеня чи бюлетеня для голосування на референдумі особі, яка не включена до списку виборців	караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.
Умисне надання неправдивих відомостей до органу Державного реєстру виборців	карається штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Умисне надання неправдивих відомостей до органу Державного реєстру виборців вчинене службовою особою з використанням службового становища, а також розпорядження щодо внесення завідомо неправдивих відомостей до бази даних Державного реєстру виборців, видане службовою особою органу Державного реєстру виборців

караються штрафом від чотирьохсот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

Умисне внесення неправдивих відомостей до бази даних Державного реєстру виборців, несанкціоновані дії з інформацією, що міститься у базі даних Державного реєстру виборців, чи інше несанкціоноване втручання у роботу Державного реєстру виборців, вчинене службовою особою, яка має право доступу до цієї інформації, або іншою особою шляхом несанкціонованого доступу до бази даних Державного реєстру виборців

караються штрафом від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років та з конфіскацією програмних та технічних засобів, за допомогою яких було вчинене несанкціоноване втручання, які є власністю винної особи.

Процедура голосування

Голосування на спеціальних виборчих дільницях, утворених в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, у стаціонарних лікувальних закладах **проводиться за загальними правилами.**

Важливо! Жодних обмежень щодо порядку голосування, встановленого Законом України “Про вибори народних депутатів України”, адміністрація зазначених установ встановлювати не може.

Голосування проводиться 26 жовтня 2014 з 8.00 до 20.00 без перерви.

При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати:

- один член ДВК за умови пред'явлення виборцем одного з документів, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, та наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці надає виборцю список для підпису;
- другий член ДВК у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці.

На спеціальній виборчій дільниці, утвореній в **стаціонарному лікувальному закладі**, документом, пред'явлення якого є підставою для видачі виборчого бюлетеня на виборах народних депутатів, є:

- паспорт громадянина України;
- тимчасове посвідчення громадянина України;
- військовий квиток (виключно для військовослужбовців строкової служби).

На спеціальній виборчій дільниці, утвореній в **установі виконання покарання або в слідчому ізоляторі**, документом, пред'явлення якого є підставою для видачі виборчого бюлетеня на виборах народних депутатів України виборцям, які перебувають в установах виконання покарань або слідчих ізоляторах є **картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора**, що повинна містити:

- прізвище, ім'я, по батькові,
- число, місяць, рік народження,
- громадянство,
- фотокартку особи,
- підпис керівника та печатку установи.

Виборець розписується за отримання виборчого бюлетеня у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень.

Увага! Ваші підписи це не проста формальність - таким чином Ви «закриваєте» можливість для когось іншого отримати бюлетень замість Вас. Член комісії, який видає Вам бюлетень, зобов'язаний розписатися на контрольному талоні, вказати своє прізвище та ініціали, Ваш номер за списком виборців, і лише після цього відірвати контрольний талон. Будьте уважні, при цьому на бюлетені не повинно бути ніяких інших позначок, інакше він може бути визнаний недійсним.

Виборцю не мають права видати виборчого бюлетеня у разі, якщо він:

- Пред'являє інший документ, ніж передбачено законом (студентський квиток, пенсійне посвідчення тощо);
- Прийшов на дільницю взагалі без документів;
- Прийшов з військовим квитком, але не є військовослужбовцем строкової служби;

- Прийшов з паспортом колишнього СРСР, який є недійсним;
- Пред'являє паспорт, в яку не вклеєно фото в 25, 45 років.

Увага! Голосувати за інших осіб (включаючи родичів, навіть якщо виборець пред'являє їх документи) заборонено і є злочином.

Важливо! Виборець заповнює бюлетень у виборчій кабінці! Пам'ятаєте, в кабіні Ви самі, ніхто не може контролювати Ваш вибір! Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється фіксувати це на фотоапарат або відеокамеру, в інший спосіб.

У виборчому бюлетені для голосування виборець робить позначку «плюс» («+») або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті напроти прізвища кандидата в народні депутати України або назви політичної партії, за які він голосує.

Увага! Графи «проти всіх» у бюлетенях не буде, виборець може голосувати лише за одного кандидата. Якщо Ви поставите будь-які інші позначки або напишіть якесь «побажання» або «поради» кандидатам, то Ваш бюлетень можуть визнати недійсним.

Виборець опускає заповнений виборчий бюлетень у виборчу скриньку, забезпечуючи при цьому таємницю голосування. Виборець, який не може **внаслідок фізичних вад** самостійно опустити їх до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена ДВК доручити зробити це іншій особі у своїй присутності, крім:

- членів ДВК;
- кандидатів в народні депутати України;
- довірених осіб кандидатів в народні депутати України;
- офіційних спостерігачів.

У разі якщо виборець, заповнюючи бюлетень, **допустив помилку** (крім голосування виборців за місцем перебування):

- виборець має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена ДВК, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень.
- член ДВК видає інший виборчий бюлетень у загальному порядку видачі виборчих бюлетенів тільки в обмін на зіпсований;
- член ДВК робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця про видачу іншого бюлетеня замість зіпсованого і розписується;
- зіпсований виборчий бюлетень негайно погашається як невикористаний шляхом відокремлення правого нижнього кута. До такого виборчого бюлетеня додається його контрольний талон;
- про погашення виборчого бюлетеня складається акт.

Зразок заяви про видачу іншого виборчого бюлетеня в обмін на зіпсований

Дільнична виборча комісія
з позачергових виборів народних депутатів України
виборчої дільниці №12345

Михайленка Валерія Дмитровича
(прізвище, власне ім'я (усі власні імена),

по батькові (за наявності) виборця)
який (яка) проживає: Чернігівська обл., Чернігівський р-н,
с.Серединка,
вул. Коцюбинського, б.25, кв.2
(виборча адреса виборця)

ЗАЯВА

У зв'язку з допущеною мною помилкою при заповненні виборчого бюлетеня з позачергових виборів народних депутатів України для голосування в день виборів 26 жовтня 2014 року прошу відповідно до частини одинадцятої статті 85 Закону України "Про вибори народних депутатів України" видати мені інший виборчий бюлетень в обмін на зіпсований.

Михайленко В.Д.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

"26" жовтня 2014 року

На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з **необхідністю дотримання постільного режиму**.

Проводити голосування за межами приміщення для голосування виборців необхідно у відповідності до встановлених вимог:

- голосування організовується для виборців, стосовно яких застосовано постільний режим;
- голосування організовується для виборців, внесених до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування;
- голосування організовують та проводять не менше 3-х членів ДВК, визначених рішенням ДВК;
- голосування за місцем перебування виборця проводиться з забезпеченням вільного і таємного голосування, прав офіційних спостерігачів.

Забезпечення таємниці волевиявлення, публічності та відкритості виборчого процесу

Голосування на виборах народних депутатів України є **таємним**: контроль за волевиявленням виборців забороняється. Фотографування, відеофіксація в будь-який спосіб результатів волевиявлення виборців в кабіні для таємного голосування, а також демонстрація виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для голосування забороняються і є порушенням таємниці голосування. Членам ДВК, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Важливо! Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність інших осіб, здійснення фото-та відеофіксації у будь-який спосіб.

Виборець, який внаслідок фізичних вад **не може самостійно заповнити виборчий бюлетень**, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім членів виборчої комісії, кандидатів в народні депутати України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів.

Увага! Виборець не має права передавати свій виборчий бюлетень іншим особам. Отримання виборчого бюлетеня від інших осіб (крім уповноваженого члена ДВК, який видає бюлетені), заохочення або змушування шляхом підкупу, погроз або іншим способом виборців до передачі бюлетеня іншим особам забороняється.

Особливу увагу члени ДВК мають приділити додержанню встановлених вимог щодо забезпечення таємниці голосування виборців та можливості присутності під час голосування всіх осіб, які мають на це право, а також використання офіційними спостерігачами своїх прав.

Закон встановлює **статтею 77**, що у виборах народних депутатів України можуть брати участь офіційні спостерігачі від партій, кандидатів у депутати і громадських організацій, які зареєстровані в порядку, встановленому законом. Можуть також вести спостереження за ходом виборчого процесу офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій.

Під час проведення голосування у приміщенні для голосування, у відповідності до ч.9 ст 78 Закону України “Про вибори народних депутатів України”, **можуть перебувати виключно:**

- члени ЦВК - без обмежень;
- члени ОВК - без обмежень;
- кандидати у депутати - без обмежень;
- довірени особи кандидатів - не більше одного від одного кандидата;

- офіційні спостерігачі від кандидатів - не більше 1 від одного кандидата;
- офіційні спостерігачі від політичних партій – суб'єктів виборчого процесу - не більше 1 від однієї партії;
- офіційні спостерігачі від громадських організацій - не більше 1 від однієї організації;
- офіційні спостерігачі від іноземних держав - без обмежень;
- офіційні спостерігачі від міжнародних організацій - без обмежень;
- представники засобів масової інформації - не більше 2 від одного ЗМІ;
- виборці, які не проголосували - протягом часу, необхідного для голосування.

Увага! Присутність інших осіб у приміщенні для голосування Законом заборонена. Також виборців, які вже проголосували, але не покидають приміщення для голосування, можна кваліфікувати як сторонніх осіб.

У разі присутності в приміщенні для голосування не передбачених законом осіб, голова, заступник голови ДВК чи член ДВК, який здійснює обов'язки щодо контролю входу та виходу з приміщення для голосування, повинні роз'яснити таким особам зміст положень Закону, які визначають перелік осіб, які мають право бути присутніми у приміщенні для голосування у день голосування, і **попросити їх залишити приміщення**. У разі їх відмови залишити приміщення для голосування голова, заступник голови чи секретар ДВК мають **запросити до приміщення для голосування працівника органів внутрішніх справ** для відновлення правопорядку.

Важливо! Доступ офіційних спостерігачів, так само, як кандидатів, їх довірених осіб, членів виборчих комісій вищого рівня, представників ЗМІ до приміщень виборчих дільниць, які розташовані в установах виконання покарань, як і до звичайних дільниць повинен бути забезпечений у повній відповідності до Закону

У разі якщо доступ не буде забезпечений, відповідальність за це правопорушення мають нести керівники цих установ. Їх може бути притягнуто до кримінальної, дисциплінарної або іншої юридичної відповідальності. Законом не встановлено будь-яких обмежень щодо реалізації прав та обов'язків для членів виборчих комісій, кандидатів, їх довірених осіб та спостерігачів під час голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці в установах виконання покарань. Такі обмеження передбачені лише для організації та проведення агітаційних заходів у цих установах.

Увага! Відповідно до п. 4 статті 26 Закону України “Про вибори народних депутатів України”, до складу дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної в стаціонарному закладі охорони здоров'я або в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

Ніхто **не має права змусити** Вас голосувати не таємно і за того чи іншого кандидата. Однак, і виборець не має права передавати бюлетень іншим особам - такі дії є кримінально караними.

Увага! Будь-яка агітація в день голосування заборонена! Вся передвиборча агітація повинна бути закінчена в 24.00, в п'ятницю 24 жовтня. Стаття 70 Закону України “Про вибори народних депутатів України” прямо забороняє її здійснення у день голосування.

При цьому **ст. 212-10 Кодексу України про адміністративні правопорушення** передбачено адміністративну відповідальність за проведення передвиборної агітації поза строками, встановленими законом, а також здійснення передвиборної агітації особою, участь якої у передвиборній агітації заборонена законом.

Протидія порушенням та захист виборчих прав

Сучасні реалії виборчих процесів вимагають від виборця не тільки ефективної реалізації свого права голосу, але й **захисту свого вибору**. Незважаючи на наявність адміністративної та кримінальної відповідальності, дуже часто виборчі права громадян порушуються. Арсенал фальсифікацій на виборах широкий і давно відомий, здійснюється як за допомогою виборців, так і без них.

Однак, фальсифікаціям можна протистояти! Першим і основним способом захисту свого виборчого права і протидії фальсифікаціям є права грамотність та знання своїх прав, що допоможе зупинити багато порушень ще на початковій стадії.

Увага! Законодавство забороняє проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям грошей чи товарів (безкоштовно або на пільгових умовах), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей. Це вважається підкупом виборця і є злочином, відповідальність за який передбачено ст. 157 Кримінального кодексу України.

Якщо відносно Вас вчинено порушення виборчого законодавства або Ви стали свідком правопорушення - спробуйте зафіксувати їх (відео, фото, мобільний телефон), зберегти можливі речові докази, знайти свідків.

Негайно потрібно звернутися до офіційних спостерігачів від кандидатів та громадських організацій, міжнародних спостерігачів, до вищестоящих виборчих комісій (окружна і Центральна виборча комісія), журналістів, представникам правоохоронних органів і безпосередньо до суду.

Розповідайте своїм рідним, друзям і знайомим, що потрібно робити до дня і в день виборів 26 жовтня 2014 року, не продавайте свій голос і не беріть участі у фальсифікаціях !

Обов'язково прийдіть в день голосування 26 жовтня 2014 року (з 8.00 до 20.00) на свою виборчу дільницю і проголосуйте. Це самий основний і надійний спосіб протистояти можливим фальсифікаціям та порушенням!

Найбільш часті запитання

Яким має бути режим роботи виборчих комісій?

Таким, що забезпечить виконання положень Закону. Інформація про місцезнаходження комісії підлягає обов'язковому оприлюдненню, діяльність здійснюється комісією протягом робочого часу. В приміщенні має перебувати принаймні один член комісії, оскільки виборча комісія повинна забезпечити безперервне приймання заяв, скарг, звернень, ознайомлення зі списками виборців та інформаційними плакатами кандидатів, плакатами, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори народних депутатів України, забезпечити можливість для ознайомлення виборців з рішеннями стосовно розгляду поданих заяв, скарг тощо. Такий самий режим роботи має бути у виборчих комісії і у вихідні дні, для того щоб забезпечити безперервне здійснення функцій комісії та реалізацію виборчих прав громадян. Для цього має бути затверджений постановою ДВК режим роботи ДВК та графік чергувань членів ДВК на виборчій дільниці.

Чи мають право виборці, внесені до списків виборців на спеціальних виборчих дільницях у лікарнях, на голосування за межами приміщення для голосування, зокрема у своїх палатах?

Так, Закон визначає чіткий порядок організації голосування за межами приміщення для голосування на спеціальній виборчій дільниці, утвореній у стаціонарному лікувальному закладі. Підставою для такого голосування є не просто «стан здоров'я» виборця, який у лікарні, зрозуміло, в усіх виборців є незадовільним, а лише «постільний режим» або нездатність самостійно пересуватись через які виборець не може прийти до приміщення для голосування. Саме цю обставину виборець на спеціальній виборчій дільниці, утвореній у лікарні, має зазначити у своїй заяві до відповідної ДВК.

Чи можуть керівники установ з особливим режимом пересування в них (лікарні) обмежити кількість членів ДВК і офіційних спостерігачів, які виходять для проведення голосування за межами приміщення для голосування?

Ні, не можуть. Якщо існують об'єктивні перешкоди (наприклад, режимного характеру) для виконання вимог Закону у повному обсязі, тоді голосування за межами приміщення для голосування взагалі не може проводитись.

Чи можуть у день голосування у приміщенні для голосування постійно перебувати працівники органів внутрішніх справ, СБУ, народні депутати України, депутати місцевих рад, працівники місцевої державної адміністрації?

Ні, не можуть. Вичерпний перелік осіб, які можуть перебувати на виборчій ділянці під час голосування, а також на засіданні виборчої комісії під час підрахунку голосів та встановленні підсумків голосування, визначено ч.3 ст. 34 Закону. Працівники органів внутрішніх справ можуть здійснювати охорону правопорядку у день голосування та при підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У випадку виникнення фактів порушень правопорядку голова, заступник голови або секретар комісії може їх викликати виключно для вчинення дій з відновлення правопорядку і на час, необхідний для таких дій. Інші зазначені особи можуть бути присутні на виборчій ділянці тільки у якості виборців на цій ділянці і тільки на час здійснення голосування.

У день виборів я буду перебувати у стаціонарі лікарні, і мене включили у список виборців, але прізвище записали неправильно. Що робити, щоб мати можливість проголосувати?

Відповідно до частини 3 статті 40 Закону України «Про вибори народних депутатів України» виборець має право звернутися із заявою до діляночної виборчої комісії спеціальної виборчої ділянки або безпосередньо до суду щодо допущених при складанні списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення

ня зі списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно. Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці.

Відповідно до частин 4-5 цієї ж статті така заява може бути подана до відповідної дільничної виборчої комісії не пізніше як за 5 днів до дня голосування. Така заява розглядається виборчою комісією невідкладно. За підсумком розгляду заяви дільнична виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову в задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до виборчої комісії після зазначених строків, залишається без розгляду.

10-го жовтня я захворів та потрапив до лікарні, а виписуватися планую 25 жовтня. Де мені голосувати?

Відповідно до частини 2 статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» на спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, списки виборців складаються не пізніше ніж за 7 днів до дня виборів відповідними дільничними виборчими комісіями на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів. Виборці, які повинні покинути лікувальний заклад до дня виборів, до подання та до списку виборців на такій дільниці не включаються. Особа, включена до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній у стаціонарному закладі охорони здоров'я, невідкладно повідомляється про відповідне рішення дільничної виборчої комісії.

Я захворів та ліг до лікарні 20-го жовтня. Головний лікар говорить, що вже запізно включати мене до списку виборців. Що робити?

Відповідно до частини 8 статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» у разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я пізніше як за 10 днів до дня голосування, однак раніше ніж за 3 дні до голосування, відповідна дільнична виборча комісія уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу. Особа, вклю-

чена до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній у стаціонарному закладі охорони здоров'я, невідкладно повідомляється про відповідне рішення дільничної виборчої комісії. Оскільки Ви прибули у зазначений проміжок часу, відомості про Вас керівник лікарні зобов'язаний подати до спеціальної дільничної виборчої комісії. Якщо він цього не зробить Вам потрібно звернутися до самої спеціальної дільничної виборчої комісії.

Я потрапив до лікарні зранку 23-го жовтня. Головний лікар говорить, що на виборчій дільниці в лікарні я проголосувати не зможу, бо вже запізно включати мене до списку виборців. Як я можу проголосувати?

Відповідно до частини 8 статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» виборець, який прибув до закладу охорони здоров'я в тому ж населеному пункті, де він проживає, пізніше ніж за 3 дні до дня голосування, може звернутися не пізніше ніж 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування до виборчої комісії звичайної виборчої дільниці, де він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування. Вам потрібно подати до звичайної виборчої дільниці, де Ви завжди голосуєте, поштою або через інших осіб власноручно написану заяву з проханням забезпечити голосування за місцем перебування із зазначенням місця Вашого перебування. Така заява подається разом із довідкою медичної установи про стан здоров'я.

Моя дільнична виборча комісія розклеїла на дільниці плакати лише 5 кандидатів у депутати. Кажуть, інших плакатів немає в наявності. Це законно?

Відповідно до частини 4-5 статті 63 Закону України «України «Про вибори народних депутатів України», дільнична виборча комісія створює умови для ознайомлення виборців з відомостями про всіх кандидатів, їх передвиборними програмами, а також рішеннями Центральної виборчої комісії, відповідної окружної виборчої комісії, власними рішеннями та повідомленнями. Тому це незаконно.

Мені пропонують гроші, щоб я проголосував за одного з кандидатів. Це законно? Куди я можу звернутися зі скаргою?

Відповідно до частини 14 статті 74 Закону України «України «Про вибори народних депутатів України» забороняється проводити передвиборну агітацію, що супроводжується наданням виборцям грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей. Така передвиборна агітація або надання виборцям грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата або згадуванням його імені, вважається підкупом виборців.

Крім того, відповідно до частини 1 статті 157 Кримінального кодексу України перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень, поєднані з підкупом, обманом або примушуванням, а також ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. Отже підкуп виборців є злочином. Таким чином Вам потрібно звернутися до працівників правоохоронних органів з заявою про вчинення злочину - підкупу виборців.

Я планую сфотографувати свій бюлетень із позначкою на пам'ять. Чи маю я право це зробити?

Відповідно до частини 5 статті 85 Закону України «Про вибори народних депутатів України» виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення вибор-

чих бюлетенів забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відео фіксації у будь-який спосіб. Тому Ви не маєте права цього робити.

Мій дідусь перебуває в лікарні та має дуже поганий зір. Чи може він на виборчій дільниці попросити когось допомогти йому знайти кандидата у бюлетені?

Відповідно до частини 5 статті 85 Закону України «Про вибори Президента України» виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відео фіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім членів виборчої комісії, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів. Тому він може попросити допомоги, але лише виборця.

Якщо я помилюся під час голосування і випадково поставлю позначку не за того кандидата у бюлетені, чи можу я переголосувати?

Відповідно до частини 9 статті 85 Закону України «Про вибори народних депутатів України» у разі, якщо виборець, заповнюючи бюлетень, допустив помилку, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому бюлетень, з проханням видати йому інший бюлетень. Але зробити Ви можете так лише один раз.

Я працівник медичної установи, мій керівник здійснює на мене тиск, примушує голосувати за одного з кандидатів, що робити?

Відповідно до частини 1 статті 6 Закону України «Про вибори народних депутатів України» є вільними. Виборцям забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її виявлення при голосуванні. Відповідно до частини 2 цієї ж статті застосування насильства, погроз, обма-

ну, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

Відповідно до частини 3 статті 157 Кримінального кодексу України перешкодження вільному здійсненню громадянином свого виборчого права вчинені за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії чи іншою службовою особою з використанням свого службового становища, караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

Таким чином тиск на Вас керівника є злочином. Вам потрібно звернутися до працівників правоохоронних органів із заявою про вчинення проти Вас кримінального правопорушення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

Що робити, коли мої виборчі права порушуються? Куди звертатися зі скаргою?

Відповідно до частини 1 статті 108 Закону України «Про вибори народних депутатів України суб'єктом звернення зі скаргою до виборчої комісії може бути виборець, виборчі права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у виборчому процесі порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження. Скаржитися можна на рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій та/або їх членів, дій кандидатів у народні депутати України, їх довірених осіб, партій – суб'єктів виборчого процесу. Скарга на дії чи бездіяльність кандидата у народні депутати України може бути подана до Центральної виборчої комісії. Скарга на рішення, дії чи бездіяльність виборчої комісії, її члена може бути подана до виборчої комісії, яка її утворила (дільничної до окружної, окружної до ЦВК), або до суду.

ПЯМ'ЯТКА
для виборців з тимчасово обмеженими можливос-
тями пересування

Виготовлено в рамках проекту
«Активний захист прав «особливих» виборців
в Чернігівській області 2014»

Для безкоштовного розповсюдження

Підписано до друку: 06.10.2014 р.

Наклад 2000 екз.

Чернігівський громадський комітет захисту прав людини

14000, м.Чернігів, вул. Горького 57/1

Тел./факс: +380 462 625-381

E-mail: protection.ua@gmail.com

<http://www.protection.org.ua>

Надруковано на поліграфічній базі СПД ЕДІСВ Т.А.